

**ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

ТРАВНЕВІ СТУДІЇ: ІСТОРІЯ, МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Збірник матеріалів

**V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ «ТРАВНЕВІ СТУДІЇ 2023: ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОТИСТОЯННІ»**

4 ТРАВНЯ 2023 р.

ВИПУСК 8

Вінниця 2023

УДК 94:339](063):378.4(477.62)ДонНУ

Т 65

Рекомендовано до друку вченою радою факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса, протокол № 11 від 24 травня 2023 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лимар В. В., д. е. н., доц., в. о. зав. кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Литвиненко Р. О., д. і. н., проф., в. о. зав. кафедри всесвітньої історії та археології Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Паніна І. Г., к. і. н., заст. декана з навчальної роботи факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Прихненко М. І., к. політ. н., заст. декана з соціальної та виховної роботи зі студентами факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Пишмицька Є. О., к. і. н., старший викладач кафедри всесвітньої історії та археології Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Пятницькова І. В., к. і. н., доц., заст. декана з наукової роботи факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Теміров Ю. Т., к. і. н., доц., декан факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса (редактор);

Темірова Н. Р., д. і. н., проф., в. о. зав. кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Т 65 Травневі студії: історія, міжнародні відносини: Збірка матеріалів V Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2023: історія та міжнародні відносини в інформаційному протистоянні». Вип. 8 / за ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. 440 с.

КООРДИНАТОРИ ВИПУСКУ

Берегута В.В., магістр спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

УДК 94:339](063):378.4(477.62)ДонНУ

© Факультет історії та міжнародних відносин, 2022

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2022

16. **Нікора Тетяна.** Реджеп Тайїп Ердоган: харизматичне лідерство як один з факторів стабільності політичного режиму.....413

Секція 12. Простори пам'яті

1. **Шептицька Богдана.** Вікторіанська доба в романі Ш.Бронте «Джейн Ейр».....418
2. **Коломійчук Іванна.** «Історія українського народу» О. Єфименко як виклик традиційної історії.....421
3. **Пилипчик Яна.** Переяслав 1654 року у потрактуванні Н. Полонської-Василенко.....423
4. **Джос Кирило.** Законодавчі джерела з історії УНР: джерела права.....425
5. **Похиленко Ірина.** Концентраційні табори: історія та сучасність.....427
6. **Сорокіна Вікторія.** Архівно-слідчі справи репресованих: визначення та класифікація.....430
7. **Касян Людмила.** Кінодокументи другої половини 1980-х – початку 1990-х років як місце пам'яті про жертв радянських політичних репресій.....433
8. **Вакуленко Ангеліна.** Трансформація ідентичності українського суспільства після 1991 р. 435
9. **Аврамов Дмитро.** Ментальність та ідентичність українського суспільства.....438
10. **Бривко Микола.** Політика пам'яті про місця поховання жертв репресій. Україна-(не)Россія.....440
11. **Ковальчук Анна.** Реформування музейної справи в Україні: досвід Європи та національні реалії.....442
12. **Злотін Юрій.** Історична правда чи політична гра: роль експонатів, які Росія вивезла з України, у визначенні сучасних відносин між країнами.....444
13. **Чепрасова Дар'я.** Мурали під час російсько-української війни.....447
14. **Соколова Наталія, Грачова Катерина.** Жахи російської окупації Херсона (за спогадами очевидців).....450

ТРАВНЕВІ СТУДІЇ- JUNIOR ГЕРОЇЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. **Сердунич Любов.** Воєнне волонтерство Старосинявського осередку громадської організації «Всеукраїнське об'єднання жінок «Яворина» (Хмельниччина) 453
2. **Прончук Ольга, Кодинець Аріна.** Війна як прояв слабкості.....456
3. **Сікорська Майя.** Героїчні битви українського народу.....458
4. **Ревенко Владислав.** Герої тилу: розвиток волонтерського руху.....460

важливим внеском, оскільки вони стали основою Конституції УНР та майбутньої української законодавчої діяльності в період Директорії.

Окрім того, законодавство часів Центральної Ради мало такі особливості: правові акти існували у різних формах – універсали, закони, накази, постанови, розпорядження та інші, які мали різну юридичну силу; одночасно діяло російське законодавство та правові акти Української Центральної Ради. Завершальним етапом законотворчої діяльності УЦР стало прийняття Конституції УНР. Можна стверджувати про достатньо високий рівень правової культури її укладачів, що підтверджується системним та демократичним характером викладу положень Конституції.

Джерела та література:

1. (I) Універсал Української Центральної Ради до українського народу, на Україні й по-за Україною суцього. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001300-17#Text>.
2. (II) Універсал Української Центральної Ради: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-17#Text>.
3. (III) Універсал Української Центральної Ради: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005300-17#Text>.
4. (IV) Універсал Української Центральної Ради: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001300-18#Text>.
5. Бурлака Г.М., Пиріг Р.Я. Великий Українець: матеріали з життя та діяльності М.С.Грушевського. Київ : Веселка, 1992. 552 с.
6. Гай-Нижник П.П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення (1917–1920 рр.). Київ: «ЩеК», 2010. 304 с.
7. Історія держави і права України. Курс лекцій / В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), П.П. Захарченко, О.В. Кузьминець та ін. Київ: Видавництво «Фенікс», 2018. 496 с.
8. Політична історія України ХХ століття: У 6 т. Т. 2. Революції в Україні: Політико-державні моделі та реалії (1917–1920)/ В.Ф. Солдатенко, В.Ф. Верстюк. Київ: Генеза, 2003. 488 с.

Похиленко Ірина

Київський національний університет будівництва і архітектури

КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Ключові слова: концентраційні табори, Віктор Франкл.

Keywords: concentration camps, Viktor Frankl.

Концентраційні табори залишили в історії людства глибокий слід із нелюдських страждань та скалічених доль. Вони стали символом терору, насильства та людської зневіри. Вперше цей термін з'явилася у ХІХ ст. для позначення місць для політичних в'язнів, представників окремих етнічних груп,

ізоляція яких обґрунтовувалася міркуваннями державної безпеки, необхідністю їх експлуатації чи покарання та здійснювалася на основі відповідних розпоряджень спецслужб або запровадження військового стану. Так, перші концтабори були організовані під час англо-бурської війни (1899–1902 рр.): англійці помістили до них цивільних прихильників Республіки Трансвааль та Оранжевої Республіки.

Місця примусового ув'язнення під назвою «концентраційні», або «трудові табори», з 1918 р. існували в Радянській Росії. У 1923 р. був заснований Соловецький табір особливого призначення ОГПУ (СЛОН) прототип виправно-трудових таборів системи ГУЛАГу.

Ще один відомий випадок інтернування невійськових цивільних осіб стався на початку бойових дій між Японією та Сполученими Штатами Америки. Тоді американці взяли під варту і ув'язнили в таборах на Західному узбережжі понад 100 000 японців та власних співгромадян японського походження.

Зазвичай у концентраційних таборах зосереджували цивільне населення під час війни, щоб запобігти його участі в партизанських формуваннях (або щоб воно не надавало допомогу силам противника) чи просто як засіб тероризування місцевих жителів.

Після Другої світової війни здавалося, що концентраційні табори пішли в історію. Проте в умовах збройної агресії проти України це питання набуло нової актуальності, адже Росія фактично заново винайшла концентраційні табори, в яких ув'язнені піддаються систематичним фізичним та моральним тортурам. Міжнародні організації не можуть захистити військовополонених та цивільних, яких утримує Росія [1].

То як виживали бранці у нацистських концтаборах? За оцінками історика Н.Ваксмана [2], було 27 основних таборів і понад 1100 сателітних таборів. У них було зареєстровано близько 1,65 мільйона осіб, з яких, за словами Вагнера [3], майже мільйон померли під час ув'язнення. Історик А. Туз [4] вважає, що кількість тих, хто вижив, становить не більше 475 000 осіб, підрахувавши, що принаймні 1,1 мільйона зареєстрованих ув'язнених повинна була загинути. За його оцінками, щонайменше 800 000 убитих в'язнів не були євреями. На додачу до зареєстрованих в'язнів, які померли, мільйон євреїв були вбиті газом після прибуття в Освенцим; разом із цими жертвами, загальна кількість загиблих оцінюється від 1,8 до понад двох мільйонів. Більшість смертельних випадків сталася під час другої половини Другої світової війни, включаючи принаймні третину з 700 000 в'язнів, які були зареєстровані станом на січень 1945 р. [5].

Відповідь на це питання можна знайти в роботах австрійського психіатра, психотерапевта і філософа єврейського походження, творця так званої Третьої Віденської школи психотерапії Віктора Еміля Франкла [6, 7]. У роки Другої світової війни він був в'язнем нацистських концтаборів – Освенцима, Дахау, Кауферінга, Тюркхайма – та дожив до глибокої старості (92 роки). У перший табір В. Франкл потрапив в 1942 р. і, коли вже мав ступінь доктора медицини з психіатрії. Його мати загинула в Освенцимі, батько – Терезінштадті, дружина – у Берген-Бельзені, а сам В. Франкл був звільнений у 1945 р. американськими військами.

У своїх книгах В. Франкл описував своє перебування в концтаборах і пояснював, що найефективніше – це знайти сенс у всіх проявах життя, навіть найстрашніших – саме це є складовою стимулу продовження життя. Він вважав, що відсутність сенсу життя є найголовнішим стресом для людини. Першими ламалися ті, хто вірив, що скоро все закінчиться. Після них ті, хто не вірив в те, що це коли-небудь закінчиться. Вижили ті, хто фокусувався на своїх діях без очікувань, що може або не може статися. Коли ми живемо в очікуванні, що все закінчиться, ми нібито хапаємося за попередню реальність і нам тоді психологічно важко виживати в цій реальності. А виживають ті, хто живе тут і зараз.

В. Франкл вивів три найголовніших правила для тих, хто хоче вижити в найжахливіших і важких умовах:

- тут і зараз розв'язувати актуальні проблеми;
- тут і зараз розуміти, якою є актуальна ситуація;
- тут і зараз переживати втрати.

Підсумовуючи викладене, можна прийти до висновку, що кожна людина індивідуально переживає жахіття війни, проте в умовах збройної агресії проти України наукові підходи В. Франкла набули нового значення. Треба не прив'язуватися до моменту в часі, що війна ось-ось закінчиться, і тоді можна знову жити, – це веде до виснаження. Також ми повинні прийняти реальність такою, яка вона є. А реальність така, що ніхто не знає, коли це все скінчиться, адже жити в очікуванні – це поганий вибір. Треба мріяти та малювати картини мирного майбутнього, але не прив'язувати це до конкретних дат. Саме цей шлях веде до виживання і перемоги.

Джерела та література

1. Росія повернула у сучасний світ концтабори – Єрмак. Укрінформ. 6.12.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3655665-rosia-povernula-u-sucasnij-svit-konctabori-ermak.html>.
2. Wachsmann, Nikolaus KL: A History of the Nazi Concentration Camps. Farrar, Straus and Giroux, 2015. 880 p.
3. Wagner Jens-Christian Work and Extermination in the Concentration Camps. In Jane Caplan; Nikolaus Wachsmann (eds.). Concentration Camps in Nazi Germany: The New Histories. Routledge, 2009. pp. 127–148.
4. Tooze A. The Wages of Destruction: The Making and Breaking of the Nazi Economy. Allen Lane, 2006
5. Orth K. The Genesis and Structure of the National Socialist Concentration Camps. Early Camps, Youth Camps, and Concentration Camps and Subcamps under the SS-Business Administration Main Office (WVHA). Encyclopedia of Camps and Ghettos, 1933–1945. Vol. 1. Indiana University Press. 2009, pp. 183–196
6. Франкл В. Лікар та душа. Основи логотерапії. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 319 с.
7. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу: Психолог у концтаборі. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 286 с.